Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 18 grudnia 2025 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Artykuł 45 TFUE – Swobodny przepływ pracowników – Równość traktowania – Rozporządzenie (UE) 492/2011 – Artykuł 7 ust. 2 – Przywileje socjalne – Dodatek rodzinny – Warunek przyznania tego dodatku pracownikowi niebędącemu rezydentem na dziecko jego małżonka lub zarejestrowanego partnera – Wymóg, zgodnie z którym ów pracownik musi „uczestniczyć w utrzymaniu" tego dziecka – Kryteria oceny – Domniemanie oparte na istnieniu wspólnego miejsca zamieszkania – Dyrektywa 2004/38/WE – Artykuł 2 pkt 2 lit. c) – Pojęcie „członka rodziny"

W sprawach połączonych od C-296/24 [Jouxy][i] do C-307/24 [Momeut] [i]

mających za przedmiot 12 wniosków o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Luksemburg) postanowieniami z dnia 25 kwietnia 2024 r., które wpłynęły do Trybunału w dniu 26 kwietnia 2024 r., w postępowaniach:

SM,

PX (C-296/24),

CY (C-297/24),

LK,

MF (C-298/24),

OP,

TD (C-299/24),

MY,

IX (C-300/24),

AH,

CJ (C-301/24),

* Język postępowania: francuski.

[i] Niniejszym sprawom została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

AE (C-302/24),

BF,

CG (C-303/24),

LH (C-304/24),

TB,

MV (C-305/24),

KN,

PE (C-306/24),

NB (C-307/24)

przeciwko

Caisse pour l'avenir des enfants,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: I. Jarukaitis, prezes izby, K. Lenaerts, prezes Trybunału, pełniący obowiązki sędziego czwartej izby, M. Condinanzi, N. Jääskinen (sprawozdawca) i R. Frendo, sędziowie,

rzecznik generalny: R. Norkus,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu SM, PX i NB – V. Bolard, avocat,

– w imieniu CY, LK, MF, OP, TD, MY, IX, AH, CJ, AE, BF, CG, LH, TB, MV, KN i PE – P. Peuvrel, avocat,

– w imieniu Caisse pour l'avenir des enfants – R. Jazbinsek, avocat,

– w imieniu rządu czeskiego – J. Benešová, M. Smolek i J. Vláčil, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – S. Delaude i B.-R. Killmann, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 12 czerwca 2025 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczą wykładni pojęcia „uczestniczenia w utrzymaniu dziecka" wypracowanego w orzecznictwie Trybunału w kontekście wykładni art. 45 TFUE, art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. 2004, L 158, s. 77), art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1; sprostowania: Dz.U. 2013, L 188, s. 10; Dz.U. 2020, L 338, s. 18), a także art. 7 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 492/2011 z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii (Dz.U. 2011, L 141, s. 1).

2 Wnioski te zostały złożone w ramach 12 sporów między pracownikami przygranicznymi wraz małżonkami lub zarejestrowanymi partnerami niektórych z nich a Caisse pour l'avenir des enfants (kasą na rzecz przyszłość dzieci, Luksemburg, zwaną dalej „CAE") w przedmiocie odmowy przyznania tym pracownikom przez tę kasę dodatków rodzinnych na dzieci ich małżonków lub zarejestrowanych partnerów.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2004/38

3 Artykuł 2 dyrektywy 2004/38 ma następujące brzmienie:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

[…]

2) »członek rodziny« oznacza:
   a) współmałżonka;
   b) partnera, z którym obywatel Unii zawarł zarejestrowany związek partnerski, na podstawie ustawodawstwa danego państwa członkowskiego, jeżeli ustawodawstwo przyjmującego państwa członkowskiego uznaje równoważność między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem, oraz zgodnie z warunkami ustanowionymi w odpowiednim ustawodawstwie przyjmującego państwa członkowskiego;
   c) bezpośrednich zstępnych, którzy nie ukończyli [21.] roku życia lub pozostają na utrzymaniu, oraz [bezpośrednich zstępnych] współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);

[…]".

Rozporządzenie nr 883/2004

4 Artykuł 1 rozporządzenia nr 883/2004 stanowi:

„Do celów stosowania niniejszego rozporządzenia:

[…]

i) określenie »członek rodziny« oznacza:
   1) i) każdą osobę określoną lub uznaną za członka rodziny lub określoną jako członek gospodarstwa domowego przez ustawodawstwo, na mocy którego przyznawane są świadczenia;

      […]
   2) jeżeli ustawodawstwo państwa członkowskiego, które ma zastosowanie zgodnie z akapitem pierwszym [pkt 1], nie dokonuje rozróżnienia pomiędzy członkami rodziny a innymi osobami, do których się ono stosuje, to za członków rodziny uważa się małżonków, nieletnie dzieci i dzieci pozostające na utrzymaniu, które osiągnęły pełnoletniość;

[…]”.

5 Artykuł 3 tego rozporządzenia, zatytułowany „Zagadnienia objęte rozporządzeniem”, stanowi w ust. 1:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do całego ustawodawstwa odnoszącego się do następujących działów zabezpieczenia społecznego:

[…]

j) świadczeń rodzinnych”.

6 Artykuł 67 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Członkowie rodziny, którzy zamieszkują w innym państwie członkowskim”, stanowi:

„Osoba jest uprawniona do świadczeń rodzinnych zgodnie z ustawodawstwem właściwego państwa członkowskiego, włącznie ze świadczeniami dla członków rodziny, którzy zamieszkują w innym państwie członkowskim, tak jak gdyby zamieszkiwali oni w pierwszym państwie członkowskim […]”.

Rozporządzenie nr 492/2011

7 Artykuł 7 rozporządzenia nr 492/2011, zatytułowany „Zatrudnienie i równość traktowania”, stanowi:

„1. Pracownik będący obywatelem państwa członkowskiego nie może być, na terytorium innego państwa członkowskiego, traktowany – ze względu na swą przynależność państwową – odmiennie niż pracownicy krajowi pod względem warunków zatrudnienia i pracy, w szczególności warunków wynagrodzenia, zwolnienia oraz, w przypadku utraty pracy, powrotu do pracy lub ponownego zatrudnienia.

2. Pracownik korzysta z takich samych przywilejów socjalnych i podatkowych jak pracownicy krajowi.

[…]”.

Prawo luksemburskie

8 Właściwymi przepisami prawa luksemburskiego, które miały zastosowanie w momencie wystąpienia okoliczności faktycznych sporów w postępowaniach głównych, są art. 269 i 270 code de la sécurité sociale (kodeksu zabezpieczenia społecznego), w brzmieniu wynikającym z loi du 23 juillet 2016, portant modification du code de la sécurité sociale, de la loi modifiée du 4 décembre 1967 concernant l’impôt sur le revenu, et abrogeant la loi modifiée du 21 décembre 2007 concernant le boni pour enfant (ustawy z dnia 23 lipca 2016 r. o zmianie kodeksu zabezpieczenia społecznego i znowelizowanej ustawy z dnia 4 grudnia 1967 r. w sprawie podatku dochodowego oraz uchylającej znowelizowaną ustawę z dnia 21 grudnia 2007 r. w sprawie dodatku na dziecko) (*Mémorial* A 2016, s. 2348), która weszła w życie z dniem 1 sierpnia 2016 r. (zwany dalej „kodeksem”).

9 Artykuł 269 ust. 1 kodeksu, zatytułowany „Warunki przyznania świadczenia”, stanowi:

„Wprowadza się dodatek służący zabezpieczeniu przyszłości dzieci, zwany dalej »dodatkiem rodzinnym«.

Prawo do dodatku rodzinnego przysługuje w odniesieniu do:

a) każdego dziecka, które faktycznie i w sposób ciągły przebywa w Luksemburgu oraz posiada tam miejsce zamieszkania;

b) zdefiniowanych w art. 270 członków rodziny każdej osoby podlegającej ustawodawstwu luksemburskiemu i objętej zakresem stosowania rozporządzeń europejskich lub innej umowy dwu- lub wielostronnej zawartej przez Luksemburg w obszarze zabezpieczenia społecznego i przewidującej wypłatę dodatków rodzinnych stosownie do ustawodawstwa państwa miejsca zatrudnienia. Członkowie rodziny powinni zamieszkiwać w państwie określonym we wspomnianych rozporządzeniach lub umowach”.

10 Artykuł 270 tego kodeksu stanowi:

„Do celów stosowania art. 269 ust. 1 lit. b) członkami rodziny danej osoby, na rzecz których przysługuje prawo do dodatku rodzinnego, są dzieci pochodzące z małżeństwa, dzieci pozamałżeńskie oraz dzieci adoptowane przez tę osobę”.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

11 Decyzjami wydanymi na podstawie art. 269 i 270 kodeksu CAE odmówiła przyznania skarżącym w postępowaniu głównym, którzy są pracownikami przygranicznymi zamieszkałymi w Belgii, Niemczech lub Francji i wykonującymi pracę najemną w Luksemburgu, dodatków rodzinnych na dzieci ich małżonków lub zarejestrowanych partnerów (sprawy C-299/24 i C-301/24) albo odebrała, ze skutkiem od dnia 1 sierpnia 2016 r., prawo do dodatków pobieranych na takie dzieci (sprawy od C-296 do C-298/24, C-300/24 i od C-302/24 do C-307/24).

12 Według CAE, ponieważ dzieci te nie miały więzi filiacyjnej z pracownikami przygranicznymi, nie miały one tym samym statusu „członka rodziny” w rozumieniu art. 270 kodeksu.

13 Conseil arbitral de la sécurité sociale (rada arbitrażowa ds. zabezpieczenia społecznego, Luksemburg) uwzględniła odwołania tych pracowników mające na celu przyznanie lub przywrócenia im dodatku rodzinnego.

14 Conseil supérieur de la sécurité sociale (wysoka rada ds. zabezpieczenia społecznego, Luksemburg) zmieniła jednak to orzeczenie i utrzymała w mocy decyzje CAE wskazane w pkt 11 niniejszego wyroku.

15 Skarżący w postępowaniu głównym wnieśli skargę kasacyjną do Cour de cassation (sądu kasacyjnego, Luksemburg), który jest sądem odsyłającym.

16 Sąd ten zwraca uwagę Trybunału, że w wyroku z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l’avenir des enfants (Dziecko współmałżonka pracownika przygranicznego) (C-802/18, EU:C:2020:269) Trybunał, opierając się na wykładni art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia nr 883/2004 w związku z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011 oraz art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38, uzależnił prawo pracownika przygranicznego do otrzymywania dodatku rodzinnego na dziecko jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, z którym nie łączy go więź filiacyjna, od wykazania, że uczestniczy on w utrzymaniu tego dziecka.

17 Ponieważ w sprawach w postępowaniach głównych Conseil supérieur de la sécurité sociale uznała, że wkład pracownika przygranicznego w utrzymanie dziecka jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera nie został udowodniony, sąd odsyłający zastanawia się, posiłkując się również wyrokiem z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in. (od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955), nad obiektywnymi okolicznościami mogącymi świadczyć o uczestniczeniu w utrzymaniu dziecka w konkretnym przypadku.

18 Sąd ten zastanawia się wobec tego w szczególności, czy dowód wspólnego zamieszkiwania pracownika przygranicznego i dziecka jest wystarczający w celu wykazania, że pracownik ten uczestniczy w utrzymaniu tego dziecka, czy też należy również wziąć pod uwagę inne obiektywne elementy, takie jak sposób finansowania tego miejsca zamieszkania. W tym kontekście pojawia się również pytanie o znaczenie, jakie należy przypisać wiekowi dziecka, ponieważ ze wskazanego wyroku wynika, że w każdym wypadku domniemywa się, iż dzieci pozostają na utrzymaniu do ukończenia 21. roku życia. Sąd odsyłający zastanawia się ponadto, jakie znaczenie należy przypisać wkładowi rodziców dziecka w zaspokajanie jego potrzeb w ramach spoczywającego na rodzicach obowiązku alimentacyjnego lub prawa do osobistej styczności z dzieckiem i przyjmowania u siebie.

19 W tych okolicznościach Cour de cassation postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi, których brzmienie jest identyczne w sprawach od C-296/24 do C-307/24:

„1) a) Czy przesłankę »uczestniczenia w utrzymaniu« dziecka, z której wynika status członka rodziny w rozumieniu przepisów prawa Unii Europejskiej, sformułowaną w orzecznictwie Trybunału w kontekście swobodnego przepływu pracowników i otrzymywania przez pracownika przygranicznego przywileju socjalnego, związanego z wykonywaniem przez niego pracy najemnej w państwie członkowskim, na rzecz dziecka jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, z którym nie łączy go więź filiacyjna, interpretowaną

samodzielnie lub w związku z zasadą szerokiej wykładni przepisów mających na celu zapewnienie swobodnego przepływu pracowników, należy uznać za spełnioną i w związku z tym uprawniającą do uzyskiwania przywileju socjalnego na podstawie:

– samego faktu zawarcia małżeństwa lub zarejestrowanego związku partnerskiego między pracownikiem przygranicznym a rodzicem dziecka,

– samego faktu wspólnego miejsca zamieszkania lub pobytu pracownika przygranicznego z dzieckiem,

– samego faktu pokrywania przez pracownika przygranicznego wszelkich wydatków na rzecz dziecka, nawet jeśli:

– wydatek służy zaspokojeniu potrzeb innych niż podstawowe lub żywieniowe,

– wydatek jest ponoszony na rzecz osoby trzeciej i przynosi korzyści dziecku jedynie pośrednio,

– wydatek nie jest ponoszony w wyłącznym lub szczególnym interesie dziecka, lecz przynosi korzyści całemu gospodarstwu domowemu,

– wydatek jest jedynie okazjonalny,

– wydatek jest niższy niż wkład rodziców,

– wydatek jest nieznaczny w stosunku do potrzeb dziecka,

– samego faktu, że wydatki pokrywane są ze wspólnego rachunku pracownika przygranicznego i jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, rodzica dziecka, bez względu na pochodzenie środków zgromadzonych na tym rachunku,

– samego faktu, że dziecko nie ukończyło 21. roku życia?

b) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pierwsze pytanie, czy przesłankę »uczestniczenia w utrzymaniu« należy uznać za spełnioną i w związku z tym uprawniającą do uzyskiwania przywileju socjalnego, jeżeli ustalono co najmniej dwie z tych okoliczności?

2) Czy przesłankę »uczestniczenia w utrzymaniu« dziecka, z której wynika status członka rodziny w rozumieniu przepisów prawa Unii, sformułowaną w orzecznictwie Trybunału w kontekście swobodnego przepływu pracowników i otrzymywania przez pracownika przygranicznego przywileju socjalnego, związanego z wykonywaniem przez niego pracy najemnej w państwie członkowskim, na rzecz dziecka jego małżonka lub zarejestrowanego partnera, z którym nie łączy go więź filiacyjna, interpretowaną samodzielnie lub w związku z zasadą szerokiej wykładni przepisów mających na celu zapewnienie swobodnego przepływu pracowników, należy uznać za niespełnioną, a zatem jako wykluczającą prawo do uzyskiwania przywileju socjalnego, na podstawie:

– samego faktu istnienia obowiązku alimentacyjnego po stronie rodziców dziecka, niezależnie od:

– kwestii, czy roszczenie alimentacyjne zostało ustalone na drodze sądowej, czy w drodze umowy,

– wysokości, w jakiej roszczenie alimentacyjne zostało ustalone,

– kwestii, czy dłużnik rzeczywiście wywiązuje się z tego obowiązku alimentacyjnego,

– kwestii, czy wkład pracownika przygranicznego uzupełnia zaniechanie jednego z rodziców dziecka,

– samego faktu, że dziecko przebywa okresowo u drugiego rodzica w ramach wykonywania prawa do osobistej styczności i przyjmowania u siebie lub zamieszkiwania naprzemiennego, lub też innych ustaleń?”.

20 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 26 czerwca 2024 r. sprawy od C-296/24 do C-307/24 zostały połączone do celów pisemnego i ustnego etapu postępowania oraz wydania wyroku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

21 Nie podnosząc wyraźnie zarzutu niedopuszczalności, CAE wskazała w swoich uwagach na piśmie, że Trybunał powinien „odrzucić” pytania prejudycjalne ze względu na to, że odsyłają one do oceny stanu faktycznego, który należy do wyłącznej kompetencji organów i, w stosownych przypadkach, właściwych sądów krajowych.

22 W tym względzie w ramach postępowania, o którym mowa w art. 267 TFUE, opartego na wyraźnym rozdziale zadań sądów krajowych i Trybunału, do wykładni i stosowania przepisów prawa krajowego jest wyłącznie właściwy sąd krajowy, podczas gdy Trybunał jest jedynie uprawniony do orzekania w przedmiocie wykładni lub ważności aktów prawa Unii na podstawie stanu faktycznego przedstawionego mu przez sąd krajowy (wyroki: z dnia 16 marca 1978 r., Oehlschläger, 104/77, EU:C:1978:69, pkt 4; a także z dnia 7 listopada 2024 r., ERB New Europe Funding II, C-178/23, EU:C:2024:943, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).

23 Odnosząc się do argumentów CAE, wystarczy zauważyć, że poprzez swoje pytania sąd odsyłający zwraca się w istocie do Trybunału o dokonanie wykładni art. 45 TFUE, art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia nr 883/2004 w związku z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011 i art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38, zgodnie z ich wykładnią dokonaną w orzecznictwie Trybunału wynikającym z wyroku z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l’avenir des enfants (Dziecko współmałżonka pracownika przygranicznego) (C-802/18, EU:C:2020:269, pkt 64, 70), a w szczególności udzielenie wyjaśnień co do sposobu, w jaki należy interpretować wynikający z tego orzecznictwa warunek przyznania pracownikowi niemającemu miejsca zamieszkania w państwie

członkowskim zatrudnienia dodatku rodzinnego na dziecko jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, zgodnie z którym pracownik ten musi „uczestniczyć w utrzymaniu" tego dziecka.

24 O ile ostatecznie to do administracji i ewentualnie do sądów krajowych należy dokonanie oceny, czy do celów przyznania dodatku rodzinnego wymóg ten jest spełniony w konkretnym wypadku, o tyle zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 22 niniejszego wyroku do Trybunału należy dokonanie wykładni przepisów prawa Unii, których dotyczą pytania prejudycjalne.

25 W związku z powyższym wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym są dopuszczalne.

W przedmiocie dwóch przedstawionych pytań

26 Poprzez swoje dwa pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 45 TFUE, art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia nr 883/2004 w związku z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011 i art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że warunek przyznania pracownikowi niebędącemu rezydentem w państwie członkowskim zatrudnienia dodatku rodzinnego na dziecko jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, a mianowicie warunek, że pracownik ten jest zobowiązany do „uczestniczenia w utrzymaniu" tego dziecka, jest spełniony przez sam fakt dzielenia przez nich miejsca zamieszkania, czy też w celu ustalenia istnienia takiego utrzymania należy wziąć pod uwagę inne obiektywne okoliczności.

27 W tym względzie należy przede wszystkim zauważyć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pracownik niebędący rezydentem może korzystać z wypłaty świadczenia państwowego z tytułu przywileju socjalnego, takiego jak pomoc finansowa na pobieranie nauki w ramach szkolnictwa wyższego, nie tylko na rzecz własnego dziecka, lecz również na dziecko swojego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, z którym pracownik ten nie ma więzi filiacyjnej, jeżeli ów pracownik uczestniczy w utrzymaniu tego dziecka (zob. podobnie wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in., od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 57–60 i przytoczone tam orzecznictwo).

28 Następnie, w kontekście dodatku rodzinnego takiego jak świadczenie rozpatrywane w postępowaniu głównym, Trybunał orzekł w wyroku z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l'avenir des enfants (Dziecko współmałżonka pracownika przygranicznego) (C-802/18, EU:C:2020:269), po pierwsze, że taki dodatek rodzinny stanowi świadczenie z zakresu zabezpieczenia społecznego, należące do świadczeń rodzinnych, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. j) rozporządzenia nr 883/2004. Ponieważ świadczenie to jest związane z wykonywaniem pracy najemnej przez pracownika przygranicznego w państwie członkowskim, stanowi ono również przywilej socjalny w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011, z którego wynika, że pracownicy niebędący rezydentami korzystają, zgodnie z zasadą niedyskryminacji, zakazującą wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową, z takich samych przywilejów socjalnych i podatkowych jak pracownicy krajowi [zob. podobnie wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l'avenir des enfants (Dziecko współmałżonka pracownika przygranicznego), C-802/18, EU:C:2020:269, pkt 24, 31, 40].

29 Po drugie, Trybunał zastosował w szczególności utrwalone orzecznictwo w dziedzinie swobodnego przepływu pracowników dotyczące warunków przyznawania pomocy finansowej na pobieranie nauki w ramach szkolnictwa wyższego członkom rodziny takich pracowników, wskazane w pkt 27 niniejszego wyroku, aby dojść do wniosku, że art. 7 ust. 2 rozporządzenia

nr 492/2011, który jest szczególnym wyrazem, w specyficznej dziedzinie przyznawania przywilejów socjalnych, zasady równego traktowania ustanowionej w art. 45 ust. 2 TFUE, stoi na przeszkodzie przepisom państwa członkowskiego, na mocy których pracownicy niebędący rezydentami mogą otrzymywać rozpatrywany w postępowaniu głównym dodatek rodzinny jedynie na własne dzieci, z wyłączeniem dzieci ich współmałżonka, z którymi nie łączy ich więź filiacyjna, lecz w których utrzymaniu uczestniczą, podczas gdy prawo do tego dodatku przysługuje każdemu dziecku mającemu miejsce zamieszkania w tym państwie członkowskim [wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l'avenir des enfants (Dziecko współmałżonka pracownika przygranicznego), C-802/18, EU:C:2020:269, pkt 64, 70 i przytoczone tam orzecznictwo].

30 W niniejszej sprawie z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że w następstwie tego wyroku Conseil supérieur de la sécurité sociale (wysoka rada ds. zabezpieczenia społecznego) zmieniła wcześniejsze orzeczenia i orzekła, że CAE, po ponownym zbadaniu in concreto spraw rozpatrywanych w postępowaniach głównych, słusznie odmówiła przyznania rozpatrywanego w postępowaniu głównym dodatku rodzinnego pracownikom niebędącym rezydentami na dzieci ich współmałżonka lub zarejestrowanego partnera ze względu na to, że wspomniani pracownicy nie pokrywali w całości kosztów utrzymania tych dzieci.

31 W tym względzie należy w pierwszej kolejności podkreślić, że zgodnie z orzecznictwem przepisy dotyczące swobody przemieszczania się pracowników, stanowiącej jedną z podstaw Unii, należy interpretować szeroko (zob. podobnie wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in., od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 58–60 i przytoczone tam orzecznictwo).

32 W drugiej kolejności należy uwzględnić definicję pojęcia „członka rodziny" przewidzianą w art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38. Otóż pojęcie „członka rodziny" pracownika przygranicznego, który może pośrednio korzystać z równości traktowania na podstawie art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011, stanowi odpowiednik pojęcia „członka rodziny" w rozumieniu art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38, które obejmuje współmałżonka lub partnera, z którym obywatel Unii zawarł zarejestrowany związek partnerski, bezpośrednich zstępnych, którzy nie ukończyli 21. roku życia lub pozostają na utrzymaniu, oraz bezpośrednich zstępnych współmałżonka lub partnera [zob. podobnie wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l'avenir des enfants (Dziecko współmałżonka pracownika przygranicznego), C-802/18, EU:C:2020:269, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo].

33 W tym względzie Trybunał wyjaśnił już, że w każdym wypadku zakłada się, iż dzieci pozostają na utrzymaniu do ukończenia 21. roku życia, jak wynika to w szczególności z art. 2 pkt 2 lit. c) dyrektywy 2004/38 (wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in., od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 62), oraz że status członka rodziny pozostającego na utrzymaniu przysługujący dziecku współmałżonka lub zarejestrowanego partnera pracownika przygranicznego może obiektywnie wynikać z dzielenia gospodarstwa domowego przez tego pracownika i zainteresowane dziecko (zob. podobnie wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in., od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 59, 60).

34 W tym ostatnim względzie z przytoczonego orzecznictwa można wywnioskować, że w przypadku wspólnego zamieszkiwania przez pracownika niebędącego rezydentem i dziecko współmałżonka lub zarejestrowanego partnera tego pracownika już sama ta obiektywna okoliczność co do zasady wystarcza do wykazania, że wspomniany pracownik uczestniczy w utrzymaniu tego dziecka, ponieważ wspólne miejsce zamieszkania wskazuje na stabilną więź między tymi osobami.

35 Każda inna wykładnia byłaby nie tylko sprzeczna z zasadą szerokiej wykładni przepisów ustanawiających swobodny przepływ pracowników, jak wskazano w pkt 31 niniejszego wyroku, ale również z orzecznictwem przypomnianym w pkt 32 niniejszego wyroku, które wymaga uwzględnienia definicji „członka rodziny” zawartej w art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38 w ramach oceny mającej na celu określenie kręgu osób mogących pośrednio korzystać z równego traktowania na podstawie art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011.

36 W związku z tym w celu ustalenia, czy wymóg, zgodnie z którym pracownik niebędący rezydentem musi uczestniczyć w utrzymaniu dziecka swojego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, aby być uprawnionym do otrzymania rozpatrywanego dodatku rodzinnego, jest w konkretnym przypadku spełniony, należy uznać, że niezależnie od wieku dziecka przedstawienie dowodu wspólnego zamieszkiwania tego pracownika i tego dziecka jest wystarczające do otrzymania tego dodatku, pod warunkiem że owo dziecko spełnia pozostałe kryteria określone w przepisach państwa członkowskiego zatrudnienia, w niniejszym przypadku w ustawodawstwie luksemburskim, regulujących przyznanie rozpatrywanego dodatku rodzinnego.

37 Na podstawie istnienia wspólnego miejsca zamieszkania można bowiem domniemywać, że niebędący rezydentem pracownik wykonujący pracę najemną przyczynia się do pokrycia przynajmniej części wydatków gospodarstwa domowego, a mianowicie kosztów związanych z zakwaterowaniem i utrzymaniem gospodarstwa domowego, a zatem z zaspokajaniem potrzeb jego członków, w tym potrzeb dziecka współmałżonka lub zarejestrowanego partnera. W związku z tym okoliczność, że pracownik niebędący rezydentem dzieli miejsce zamieszkania z tym dzieckiem, wystarczy do wykazania, że wymóg dotyczący utrzymania tego dziecka jest spełniony.

38 Należy też podkreślić, że wspólne zamieszkiwanie nie musi mieć charakteru stałego. Po pierwsze, biorąc pod uwagę wzrost częstotliwości występowania zjawiska zrekonstruowanych rodzin, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 58 i 59 opinii, dziecko może przez część czasu mieszkać również z drugim rodzicem, biologicznym lub adopcyjnym, który nie jest małżonkiem ani zarejestrowanym partnerem pracownika niebędącego rezydentem. Po drugie, nie można uznać, że więź łącząca tego pracownika z dzieckiem ulega zerwaniu wyłącznie z tego powodu, że ze względu na pobieranie nauki w ramach szkolnictwa wyższego dziecko przez część czasu mieszka poza domem.

39 W świetle wątpliwości sądu odsyłającego należy jeszcze dodać, po pierwsze, że skoro wspólne miejsce zamieszkania stanowi wystarczającą przesłankę spełnienia wymogu dotyczącego uczestniczenia w utrzymaniu dziecka, organy administracji lub w danym wypadku sądy krajowe nie mogą wymagać od pracownika niebędącego rezydentem, aby wykazał on w sposób bardziej szczegółowy, poza dowodem istnienia takiego miejsca zamieszkania, że przyczynia się do pokrywania codziennych wydatków lub zaspokajania szczególnych potrzeb danego dziecka.

40 Jednakże w przypadku całkowitego braku dzielenia miejsca zamieszkania przez pracownika niebędącego rezydentem i dziecko, w szczególności z powodu pobierania przez to dziecko nauki w ramach szkolnictwa wyższego, należy uwzględnić inne obiektywne elementy charakteryzujące się pewną stabilnością, takie jak w szczególności wkład w koszty zakwaterowania, podróży lub utrzymania tego dziecka, aby ów pracownik mógł wykazać, że nadal uczestniczy w utrzymaniu dziecka.

41 Po drugie, istnienia obowiązku alimentacyjnego po stronie drugiego rodzica – biologicznego lub adopcyjnego – dziecka małżonka lub zarejestrowanego partnera pracownika niebędącego rezydentem co było rozważane w pkt 52 wyroku z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l'avenir des enfants (Dziecko współmałżonka pracownika przygranicznego) (C-802/18, EU:C:2020:269) ani też istnienia po stronie tego rodzica prawa do kontaktów z dzieckiem i przyjmowania u siebie nie można uznać za okoliczności pozwalające wykluczyć, że pracownik ten uczestniczy w utrzymaniu tego dziecka, z którym dzieli to samo miejsce zamieszkania.

42 W tym względzie należy zauważyć, po pierwsze, podobnie jak wskazał rzecznik generalny w pkt 49 opinii, że we wspomnianym wyroku Trybunał zwrócił uwagę na brak takiego wkładu w rozpatrywanej wówczas sprawie wyłącznie w celu udzielenia sądowi odsyłającemu pomocy w ocenie kwestii, czy pracownik przygraniczny uczestniczył w utrzymaniu dziecka. W związku z tym istnienia obowiązku alimentacyjnego po stronie drugiego rodzica dziecka małżonka lub zarejestrowanego partnera pracownika niebędącego rezydentem nie można uznać za kryterium pozwalające wykluczyć, że pracownik ten uczestniczy w utrzymaniu dziecka swojego małżonka lub zarejestrowanego partnera, z którym dzieli miejsce zamieszkania. Jest tak tym bardziej, że istnienie takiego obowiązku alimentacyjnego nie stanowi warunku wykluczającego prawo do dodatku rodzinnego na rzecz dziecka małżonka lub zarejestrowanego partnera pracownika będącego rezydentem, z którym pracownik ten dzieli miejsce zamieszkania.

43 Po drugie, uwzględnienie elementów, o których mowa w pkt 41 niniejszego wyroku, w celu wykluczenia, że pracownik niebędący rezydentem uczestniczy w utrzymaniu dziecka swojego małżonka lub zarejestrowanego partnera, sprowadzałoby się do interpretowania wymogu dotyczącego utrzymania dziecka z naruszeniem zasady szerokiej wykładni przepisów dotyczących swobodnego przepływu pracowników, przypomnianej w pkt 35 niniejszego wyroku.

44 Po trzecie, należy uściślić, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 61 opinii, że z opartego na wspólnym miejscu zamieszkania domniemania utrzymywania przez pracownika niebędącego rezydentem dziecka jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera wynika, że organ administracji lub, w stosownym przypadku, sądy krajowe mogą odmówić przyznania temu pracownikowi dodatku rodzinnego takiego jak rozpatrywany w postępowaniu głównym jedynie w wyjątkowych okolicznościach. Taka odmowa może być uzasadniona tylko wtedy, gdy z akt sprawy wynika, że pracownik ten złożył fałszywe oświadczenia lub w rzeczywistości w żaden sposób nie uczestniczy w pokrywaniu wydatków związanych z utrzymaniem dziecka, ponieważ koszty te są w całości pokrywane przez osobę trzecią.

45 W świetle wszystkich powyższych rozważań na zadane pytania należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 45 TFUE, art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia nr 883/2004 w związku z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011 i art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że warunek przyznania pracownikowi niebędącemu rezydentem w państwie członkowskim zatrudnienia dodatku rodzinnego na dziecko jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, a mianowicie warunek, że pracownik ten jest zobowiązany do „uczestniczenia w utrzymaniu" tego dziecka, jest spełniony wówczas, gdy ów pracownik i biologiczne lub adoptowane dziecko jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera tworzą wspólnotę rodzinną, charakteryzującą się dzieleniem przez wspomnianego pracownika i to dziecko miejsca zamieszkania.

W przedmiocie kosztów

46 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 45 TFUE, art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w związku z art. 7 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 492/2011 z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii oraz z art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG

należy interpretować w ten sposób, że:

warunek przyznania pracownikowi niebędącemu rezydentem w państwie członkowskim zatrudnienia dodatku rodzinnego na dziecko jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, a mianowicie warunek, że pracownik ten jest zobowiązany do „uczestniczenia w utrzymaniu" tego dziecka, jest spełniony wówczas, gdy ów pracownik i biologiczne lub adoptowane dziecko jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera tworzą wspólnotę rodzinną, charakteryzującą się dzieleniem przez wspomnianego pracownika i to dziecko miejsca zamieszkania.

Podpisy